

RIIGIKOHUS
PÕHISEADUSLIKKUSE
JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

Vabariigi President

07.01.2026 nr 5-25-49/15

Riigikogu

PSJV nr 5-25-49

Õiguskantsler

Justiits- ja digiminister

Vabariigi Valitsus

Eesti Kirikute Nõukogu

Eesti Kristlik Õigeusu Kirik

Pühtitsa Jumalaema Uinumise Stavropigiaalne Naisklooster

lepingulised esindajad

vandeadvokaat Steven-Hristo Evestus ja vandeadvokaat Artur Knjazev

Kolleegiumi küsimused menetlusosalistele 3. veebruari 2026. a Riigikohtu suuliseks istungiks

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium menetluses on Vabariigi Presidendi taotlus tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks Riigikogus 18. juunil 2025 vastu võetud kirikute ja koguduste seaduse muutmise seadus.

Menetlusosalised peavad olema valmis avaldama 3. veebruari 2026. a istungil põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-25-49 põhjendatud seisukohta järgmistes küsimustes. Kirjalike seisukohtade esitamist kolleegium ei oota.

- 1) Kas Vabariigi Presidendi taotluses nimetatud kirikute ja koguduste seaduse (KiKoS) muutmise seaduse konkreetsete sätete – KiKoSe § 3 uued lõiked 2¹ ja 2² ning § 4 uued lõiked 1¹ ja 1² – põhiseaduspärasust tuleb hinnata koosmõjus muude vaidlustatud seaduse asjassepuutuvate sätetega? Kui jah, siis millised vaidlustatud seaduse sätted on sellises vahetus seoses Vabariigi Presidendi nimetatud normidega, et neid tuleks hinnata koosmõjus?
- 2) Seadusandjal ja täitevvõimu esindajatel tuleks muu hulgas selgitada, mida konkreetselt peetakse vaidlustatud seaduse (KiKoSe § 3 uus lg 2¹ ja § 4 uus lg 1¹) kohaselt „keelatud seotuseks“ ning kui selline seotus eksisteerib, siis kas siseministril on õigus kaaluda sundlõpetamise algatamist või kohustus seda teha.
- 2.1) Kas keelatud seotuse välistamiseks peab Eesti usuline ühendus eemaldama oma põhikirjast mis tahes viited Moskva patriarhaadile ja viimasega seotud dokumentidele, sh

1993. a tomosele, aga ka muudele VÕK-iga seotud dokumentidele, kust tulenevaid juhiseid, sh liturgiat, Eesti usuline ühendus järgib?

- 2.2) Kui Eesti usuline ühendus kustutab oma põhikirjast viited Moskva patriarhaadile jms, siis kas juhul, kui VÕK-i enda põhikirjas ja muudes VÕK-i dokumentides on viide Eesti usulisele ühendusele, on keelatud seotus vaidlustatud seaduse tähenduses jätkuvalt olemas?
- 2.3) Kui Eesti usulise ühenduse põhikirjas on viide Moskva patriarhaadile ja viimasega seotud dokumentidele, sh 1993. a tomosele, või kui VÕK-i põhikirjas või nimetatud 1993. a tomoses on viide Eesti usulisele ühendusele, siis kas siseministril on õigus kaaluda, kas taotleda kohtult usulise ühenduse sundlõpetamist või on siseministril kohustus selline taotlus esitada, arvestades Riigikogu 6. mai 2024. a avaldust (KiKoSe § 16 lg 3; KiKoSe § 14 lg 2 uus p 2)?
- 3) Kuna kohus saab seaduse sobivust hinnata vaid siis, kui on teada, millise eesmärgi poole püüeldakse, tuleb seadusandjal ja täitevvõimu esindajatel täpsustada KiKoSe muutmise seaduse eesmärki ning selgitada, millist tulemust soovitakse Vabariigi Presidendi vaidlustatud normidega sisuliselt saavutada. Seejuures tuleks näidata, kuidas aitab Eesti ühendusele pandav kohustus lõpetada välismaise isikuga põhikirjaline või muu seotus, tõkestada välisriigist lähtuvat vaenulikku mõjutustegevust.
- 4) Kas KiKoSe muutmise seadus (selle Vabariigi Presidendi poolt vaidlustatud ulatuses) on proportsionaalne?
- 4.1) Kuivõrd on vaidlustatud sätted sobivad soovitud kaitse-eesmärgi saavutamiseks, võttes arvesse, et vaenulik mõjutustegevus ja desinformatsioon saavad jõuda usuliste ühendusteni ja nende üksikliikmeteni või teiste isikuteni väga erinevatel viisidel, mitte üksnes Eestisse registreeritud usulise ühenduse põhikirjaliste vms sidemete vahendusel?
- 4.2) Kuivõrd on vaidlustatud sätted sobivad soovitud kaitse-eesmärgi saavutamiseks, arvestades, et usukogukond saab Eestis tegutseda ka seltsinguna, st jätkata tegevust pärast usulise ühenduse kui juriidilise isiku sundlõpetamist? Viimati nimetatud juhul ei kohaldu sellele kogukonnale enam KiKoSe regulatsioon ega keelud.
- 4.3) Kas ja kuidas on seadusandja hinnanud, kuidas mõjutab Moskva patriarhaadiga seni seotud olnud õigeusu kogukonda igasuguste, sh kanooniliste sidemete katkestamise kohustus ning milliseid riske vaidlustatud seaduse jõustamine endaga kaasa võib tuua? Kui riskianalüüsi koostatud ei ole, siis millele tuginedes on leitud, et seadus on sobiv ega too kaasa soovitud hoopis vastupidiseid tagajärgi?
- 4.4) Kas vaidlustatud sätted on vajalikud soovitud eesmärgi saavutamiseks, arvestades, et juriidilise isiku sundlõpetamise alused on olemas KiKoSe, samuti näeb tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 40 ette võimaluse sundlõpetada juriidiline isik, kelle tegevus on vastuolus avaliku korraga, st on vastuolus põhiseaduse normidega ning põhiseadusest tulenevate põhimõtete ja väärtushinnangutega?
- 4.5) Kas ja miks ei saa siseminister taotleda kehtivatele normidele tuginedes usulise ühenduse sundlõpetamist, kui sellise usulise ühenduse tegevus kahjustab avalikku korda, tervist, kõlblust või teiste inimeste õigusi ja vabadusi (KiKoSe § 16 lg 3 p 2, TsÜS § 40 lg 1 p 1) või kui usulise ühenduse tegevus või põhikiri on vastuolus seaduse või põhiseadusega (KiKoSe § 16 lg 3 p 1, TsÜS § 40 lg 1 p 1)?

- 4.6) Kas vaidlustatud sätted on mõõdukad soovitud eesmärgi saavutamiseks, võttes arvesse ühelt poolt avaliku ja põhiseadusliku korra tagamise vajadust ning teiselt poolt usu- ja ühinemisvabadust? (Vt nt mh EIKo (SK) 26.10.2000, Hasan and Chaush vs. Bulgaaria, [30985/96](#), p 62, 78; EIKo (SK) 26.04.2016, İzzettin Doğan jt vs. Türgi, [62649/10](#), p 93, 106–114, 121, 133; EIKo 14.06.2007, Svyato-Mykhaylivska Parafiya vs. Ukraina, [77703/01](#), p 150; EIKo 05.04.2007, Church of Scientology Moscow vs. Venemaa, [18147/02](#), p 96–97; EIKo 05.10.2006, Moscow Branch of The Salvation Army vs. Venemaa, [72881/01](#), p 92, 96–97; EIKo 10.06.2010, Jehovah's Witnesses of Moscow vs. Venemaa, [302/02](#), p 180–182; EIKo 13.02.2001, Metropolitan Church of Bessarabia jt vs. Moldova, [45701/99](#), p-d 118, 123, 125, 129; EIKo 31.07.2008, Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas jt vs. Austria, [40825/98](#), p 62; EIKo 23.03.2017, Genov vs. Bulgaaria, [40524/08](#), p 45.)

Kolleegiumil võib tekkida kohtuistungi käigus täiendavaid küsimusi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kadri Nõmm
Riigikohtu sekretär